

פרוטוקול מס' 65/א
מישיבת ועדת הכספים
מיום ג' ב' באדר תשס"ז - 14.2.56
בשעה 09.00

חברי הועדה:

יועצת:

- י. גורדי - היו"ר
- י. אפרתי
- י. בדר
- א. בהיר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- ס. חזני
- ב. לרין
- י. טפיר
- ז. טוזאייב
- י. פורדר
- ט. קלמר
- ח. רובין

מוזמנים:

- שר הפיתוח ט. בנטוב
- מר רוטנברג - מנהל חברת החשמל
- ש. גולן - מנהל משרד האוצר
- ד"ר כץ - מטעם חברת החשמל
- ד. עקביה - מטעם משרד הפיתוח
- י. טורוקה - מטעם משרד האוצר

דבר-הירוח:

- א. אישור ערבויות מטעם המדינה
- ב. חוק התקציב (מס' 4) לשנת הכספים 1955/56
- ג. צו גגרי העצלת הגלמים היבש-שתי - כ"ז אס-הכנסה, 1947
- ד. חוק גגרי המדינה (מדין), 1956-50

היו"ר י. גורדי:

בהתאם לסיכום שנתקבל בתפילה, נשמע עכשו את הסבריו של סגן שר החקלאות לשתי הערבויות שנתבקשו לאשר.

י. צור:

ערבות אחת שהאוצר ביקש היא בשביל הסועצה לשיווק פרי הדר בסכום של 1,5 מליון לירות. והערבות השניה

היא בשביל אשראיין חקלאיים שונים שמצטרפים לסכום של 7,5 מליון לירות, מזה 50 אחוז ערבות של האוצר מזה לכוחנה - 2 מליון לירות, לבטנים 1,5 מליון לירות, לזריעת חפוחי אדמה אביביים 2,5 מליון לירות, טלק טוכר מיבול חשט"ו - 350 אלף לירות, גידול עגלים 150 אלף לירות, גידול אאן -150 אלף לירות, השקאת עזר בחבואות חורף בנגב - 500 אלף לירות, מימון טבק - 250 אלף לירות, מפרעות לכורמיט - 200 אלף לירות.

הלואות אלו נתנות בעיקר למשווקים. ההלוואה לכוחנה נתנת 70 אחוז לחברת יוטא והנותר לחברת עמיר-ביעף. ההלוואה לבטנים נתנת

60 אחוז לתנוכה ו-40 אחוז למשווקים פרטיים. ההלוואות לכורמים נתנות לאגודות הכורמים. הממון לטבק נתן לבתי החרושת לסיגריות. ההלוואה נתנת לפי יחידת ייצור באשור משרד החקלאות.

היו"ר י. גורי:
שני מכתבי שר האוצר המבקש לתת ערבויות אלו קראתי אחרון. נתבקשו ביאורים נוספים. הם נתנו עכשו על ידי חבר הועדה צור בתוקף תפקידו כסגן שר החקלאות. אני קראתי מכתב משרד האוצר בו נאמר ש"ה ערבויות ב-1955/56 מסתכם ב-25,805,000 לירות, כלומר, אנו נמצאים במטרת החוק הקובע שאין לחרוג מתחום של 10 אחוז מכלל התקציב.

י. ספיר:
אני בקשתי לדעת מי קבל את ההלוואות. הלוואות להשאך עזר בתוואות חורף בנגב נתנו למגדלים. אני בקשתי לדעת מי הם המגדלים שקבלו את ההלוואות.

ז. צור:
הלוואות אלה טרם נתנו. הערבויות הן על הלוואות צריכות להנתן עכשו.

י. פורדר:
אולי אפשר לקבל רשימת ההלוואות?
היו"ר י. גורי:
אני מוכן לקרוא את רשימת ההלוואות. (קורא רשימת ההלוואות שצוינו על ידי מר צור).

השאלה היא - האם לאחר שקבלנו ביאורים נוספים וקבענו שאנו נמצאים במטרת של 10 אחוז מהתקציב הכללי - הוסיפה מוכנה לאשר את הערבויות?

י. פורדר:
אני רוצה לדעת מה קבל משרד החקלאות עד עכשו ומה נחוץ לו לממון דברים דחופים ביותר, כמו כותנה.

היו"ר י. גורי:
אם החבריים רוצים לפתוח בויכוח, נדחה את הענין לסוף הישיבה, כי עלינו לעבור לדיון בחוק התקציב מס' 4. אולם אני מציע שעכשו נאשר את הערבויות והחבריים הרואים להעיר את הערותיהם, יעשו זאת בסוף הישיבה.

ה צ ב ע ה

אושרו הערבויות למועצה לשיווק פרי הדר ולאשראיים חקלאיים שונים.

היו"ר י. גורי:
אנו עוברים לסעיף ב' בסדר היום - חוק התקציב מס' 4 לשנת 1955/56.

חוק התקציב מס' 4 לשנת 1955/56

היו"ר י. גורי:
אני רוצה לברך את שר הפיתוח שנזדמן איתנו לראשונה לאחר הבחרו כשר ואני מאחל לו הצלחה בעבודתו. כן אני מברך את מר רונטברג - מנהל חברת החשמל, ואת חבר עוזריו של שר הפיתוח. מסתבר מאליו שברכתי נתונה למנהל האוצר.

אני רוצה להזכיר לחברי הועדה כי בישיבה הקודמת החלטנו להפסיק את הדיון בחוק התקציב מס' 4 ולחדשו בהשתתפות שר הפיתוח ושר האוצר, והחבריים שרצו להציג שאלות לשר הפיתוח ולמנהל משרד האוצר, יכולים לעשות זאת עכשו.

ז. סוזאייב:
אני בקשתי לקבל את ההחכם עם חברת החשמל והמו"מ הפרלימנרי שהתנהל על ידי שר הפיתוח לשעבר מר יוסף.

היו"ר י. גורי:
חמר זה היה לנגד עיני חברי הועדה. אתה לא היית אז חבר הועדה ולכן לא ראית אותו. אבל אם אתה רוצה לראות את החמר, נמציא לך אותו.

י. פורדר:

אנו עומדים בפני הכרח להשקיע סכומים גדולים בחברת החשמל - וזו הייתה אחת הסיבות שגרמה להעברת החברה לידי הממשלה. לכן הייתי רוצה לקבל אינפורמציה, אם אפשר בכתב;

(א) מה הם הצרכים הכספיים ל-5 השנים הקרובות בהתחשב עם התפתחות מסויימת שתחול במטגרת החכנית החקלאית ובמסגרת התפתחות התעשייה?

(ב) חברת החשמל קבלה סכומים גדולים מחברת השלומים. הייתי רוצה לדעת מה הסכומים שעלינו לקחת בחשבון לגבי הזמנות מהשלומים לקראת השנים הבאות.

(ג) אנו הקצבנו סכומים מסויימים לחברת החשמל מתקציב הפיתוח. לאחר מכן הוצאתם אגרות חוב שנמכרו בהצלחה רבה. האם כחוצאה מכך תהיה אפשרות להקטין את ההקצבות מתקציב הפיתוח?

שר הפיתוח מ. בנטוב:
ההקצבות מתקציב הפיתוח לחברת החשמל הוקטנו השנה מ-15 מליון לירות ל-6 מליון לירות.

י. פורדר:

בזמנו היה לי ויכוח עם מר יוסף, אני חושב שהוא לא יהיה עם שר הפיתוח מר בנטוב. אני טענתי שצריך לגייס כספים מהחוץ, ואני חושב שמבין כל החברות חברת החשמל היא החברה המחאימה ביותר לנסיון בטוח זה. אינני יודע אם שר הפיתוח הוא בדעתי, אבל דעתי היא שאיננו יכולים לפתח את הכל בכוחות "צמנו בלבד. ולכן אני מעוניין שיעשה נסיון לגיוס כספים בחו"ל. ושאלתי האם האחראים לחברת החשמל טבורים שהמצב מאפשר לחדש נסיון כזה, ואם הוא מאפשר - האם הממשלה עושה את המאמצים הדרושים ובאיזה כיוון?

נ. לויין:

שמענו שהיו קשיים לגייס הון נוף מחו"ל ולכן הכרחי היה להעביר את החברה לידי הממשלה. הייתי רוצה לשמוע ממר רוטנברג מה היו הסיבות לקשיים בהשגת הון נוסף זה.

שנית, האם הממשלה הייתה חייבת לרכוש את מניות חברת החשמל מבעליהם הקודמים? נדמה לי שהממשלה יכלה להשיג שליטה בחברת החשמל על ידי הוצאת מניות חדשות ורכישת 51 אחוז ממניות אלו.

ז. סוזאייב:

הייתי מבקש לדעת מה הן התחייבויות האוצר לגבי המניות שנרכשו הן בלונדון והן בישראל ומה צריך לשלם האוצר בשנת 1955/56: וכמה מזה בלירות וכמה בלי"ש.

בקשר למדיניות המחירים, לפני מספר ימים נתפרסמה ידיעה על העלאת מחירי החשמל, ובמיוחד לצריכה ביתית. אחר כך באה הכחשה לידיעה זו. כנראה שגרעון זה יכוסה בדרך פנימית, אבל זה אינו משנה את השובדה שהמפעל אינו מתנהל על בסיס המאפשר שמירה על המחירים הקיימים. הייתי רוצה לדעת מהו הבטיח עליו מחשבים כיום את מחירי החשמל. פירו הדבר - מה הן הוצאות הייצור, מהו עומט החובות ומהי הרבית.

ובהמשך לשאלה הקודמת הייתי רוצה לדעת - האם המחירים הקיימים של החשמל מאפשרים לחברה לכסות את ההוצאות, לשלם רבית בעבור הלוואות שנתקבלו, לשלם רבית בעד אגרות החוב שהוצאו לשוק, או יש צורך בסובסידיה של האוצר, וכך - האם חברת החשמל מקבלת סובסידיה או הנחה ממחיר ה דלק?

אני יודע שהתנהל ויכוח על עצם רכישת חברת החשמל על ידי הממשלה. אבל נדמה לי שזו הזדמנות להביע דעה, כי עכשו מביאים את הטרנסקציה לאישור סופי של הכנסת.

הנז"ר י. גורי:

זה נכון, אבל אם זכרוני אינו מטעני, שר האוצר או שר הפיתוח דאז מסר הודעה מעל במת הכנסת בעניין זה, ורק לאחר מכן חתמו על ההסכם. אנו עוסקים עכשו בחוק התקציב ולא באישור ההסכם, מפני שאין להניח שהפעילו את ההסכם מבלי לאשר אותו, אילו היה טעון אישור פורמלי. במישרין אנו עוסקים עכשו בחוק התקציב, אבל בעקיפין זה קשור עם ההסכם ופדיון עם אגרות החוב. אבל אין לומר שעכשו מביאים את ההסכם לאישור הכנסת.

ז. סוזאייב:

אני בכל זאת רוצה לחזור לאותה תקופה
בה התנהל המו"מ, כי לאור ההתפתחות בחדשים
האחרונים מתעוררות כמה שאלות. בחדשים האחרונים היו שתי אמיסיות, ואילו
נתנו אפשרות לחברת החשמל דאז להוציא אגרות חוב ולהבטיח רבית באותה תנאים
שהובטחה עכשו, יש לי יסוד להניח, שהקהל היה רוכש אגרות חוב והיה מאפשר
ממון פעולות חברת החשמל, בדיוק כפי שהוא עושה זאת כאשר אגרות החוב
הוצאו על ידי חברת החשמל הממשלתית, ואינני חושב שאפשר לטעון שעצם השנוי
בבעלות החברה השפיע על הקהל. לכן הייתי מבקש את שר הפיתוח לחזור בפנינו
על פרשת המו"מ, כי אני רוצה לדעת את הפעולה שנעשתה הייתה הכרחית או לא.

מ. קלמר:

דברי מר סוזאייב לא היו במקומם, כי בכנסת
השניה היה זי' רחב בשאלה זו גם בכנסת
וגם בוועדת הכספים; ובוועדת ה' ספיט נערכו הצבעות אם לרכוש את החברה או
לא.
אני תמכתי בהעברת בעלות החברה לידי הממשלה,
כי אני חושב שלא יתכן שחברה בה הממשלה משקיעה כל כך הרבה כספים, לא תהיה
בבעלות הממשלה. ואני טוען אותה טענה לגבי חברת מקורות.

ועתה ברצוני לשאול מטפר שאלות:

(א) מה הם התנאים של מלווה הפנימי ומלווה

החוץ של חברת החשמל?

(ב) מה גורלן של כל ההקצבות שנתנו לחברת

החשמל על ידי הממשלה, האם הממשלה תקבל בעבורן מניות, או הן חוזרנה
בחלוואה של החברה שתוחזר לממשלה?

(ג) בזמנו היה יועץ מטעם הממשלה לענייני המחירים

בחברת החשמל. אני רוצה לדעת את היום, לאחר שהחברה הפכה להיות חברה ממשלתית,
היא סוברנית לשנות את המחירים או שהיא ממשיך לפי הנוהג שהיה קיים עד כה,
שחברת החשמל אינה יכולה להעלות מחירים מבלי להתייעץ ולקבל אשור מאותם
מוסדות שנמנו אשורם עד עכשו?

היו"ר י. גורי:

אני רוצה להביא לידיעת החברים שבזמן הקרוב
נקיים דיון - במסגרת הדיון בתקציב - יותר
רחב על חברת החשמל, ואני חושב שעלינו לכלכל את הדיון הזה כך שהוא יצטמצם
בעיקר בשאלות הקשורות בחו"ת התקציב.

י. ספיר:

יש אולי הצדקה לטענה - מדוע חוזרים לדון
בדבר שהוכרע בזמנו על ידי ועדת הכספים או
על ידי הכנסת. אבל בדברי ההסבר לחזק התקציב יש פיסקה אחת שמצדיקה כל
דיון, כי הממשלה הייתה יכולה להסתפק בקביעת הסכומים ולא לקבוע הערכה
למצב שהיה לפני העברת הבעלות לידי הממשלה.

שנית, הדגש מושם על השקעות נוספות, בשעה
שבדברי ההסבר מדובר על השאלה מדוע צריך היה להעביר את החברה לבעלות
הממשלה. הממשלה השקיעה, לעומת ה-23 מליון לירות שמעריכים את
ההון של החברה - ואני מודה שזו הערכה זולה - 9+21 מליון לירות, ובהשוואה
לחברות אחרות שבהן שותפת הממשלה, הרי השקעות הממשלה בחברות אלו עלו
בהרבה על ההשקעות של הגורמים האחרים, ולגבי בעלות חב' רות אלו נהגו
בדרך אחרת. במקורות, למשל, השקיעה הממשלה סכומים גדולים יותר משני
השותפים האחרים, הסוכנות וההסתדרות, וכל זאת נהגו שם אחרת.

"חברת החשמל לא מצאה אפשרות לממן השקעות
אלו" - כך נאמר בדברי ההסבר, וזה צריך לשמש הצדקה מוסרית להעברת הבעלות
של החברה לידי הממשלה. אני קובע שאין זה מדויק. חברת החשמל בזמנו לא
מצאה אפשרויות כי לא נתנו לה אפשרויות והאפשרויות שהיו הופרעו. אני
שולל את כל הבסיס הנימוקי של הצדקת פעולה זו. אני הסתייגתי ממנה אז
ואני מסתייג ממנה עד היום. זו איננה שיטה המקובלת בכל המפעלים האזוריים
בארץ שהממשלה שותפת בהם. אני מודיע שבמפעל זה היה צעד מכוון ומחושב
ולחץ בלתי פוסק להביא את הדברים לידי כך שבעלי המניות של המפעל יגידו:
קחו את המפעל, איננו רוצים שותפות עם הממשלה, איננו רוצים שותפות עם
השרד הפיתוח דאז.

בזמנו לא הרשו לחברת החשמל להכריז על דוידנדה, והמחירים שנקבעו אז בשביל החשמל, עד כמה שאני זוכר, לא אפשרו תשלום דוידנדה באותו גובה שעומדים לשלם היות באמיטיה זו או אחרת. זו הייתה הסיבה מדוע החברה לא הייתה יכולה להיות אטרקטיבית להשקעות נוספות. עכשו לפתע פתאום יכולה חברת החשמל להתחייב לשלם דוידנדה. רצייתי לשאול: מה זה, מעשה נסים? האם ניהול החברה אז היה כל כך גרוע שאי אפשר היה לשלם דוידנדה, והיום אפשר לשלם, או שהעלו את המחירים בצורה כזאת שהיות אפשר לשלם דוידנדה כזאת?

הטפומים המוצעים להלוואה - זמיד נשמע באיזה תנאים - יהיה צורך להכניס את הרבית עליהם לקלוקולציה של המחירים, או שהממשלה תדרש להוציא כספים נוספים מתקציב הפיתוח כדי לכסות את הקרן. אם צריך יהיה לשלם 23,5 מליון לירות תוך 8 שנים, הרי התשלום השנתי יהיה קרוב ל-4 מליון לירות. אני שואל: האם יהיה צורך להטיל כל 4 מליון לירות על הקלוקולציה של המחיר, או רק את הרבית בלבד. ואם יוטל כל הסכום על הקלוקולציה, כיצד זה ישפיע על המחירים?

מ. חזני: מאחר שרוב השאלות נשאלו, אסתפק בשלוש שאלות:

(א) מהי מגמת התפתחות המחירים של החשמל; האם המגמה היא שהמחירים ישארו בעיניים, או יהיה צורך להעלותם, או יהיה מקום להוזיל את המחירים לחלק מהצרכנים - להקלאות ולתעשייה?

(ב) האם החברה בודקת אפשרות של הקטנת ההשתתפות בהולכת הקווים בעיקר למקומות מרוחקים? אינני יודע אם טעין זה תופס מקום חשוב בחשבון הכולל של החברה, אבל לגבי ישוב מרחוק דבר זה מהווה בעיה קשה.

(ג) הנהלת החברה היא הנהלה אבורית המורכבת מנציגי צבור, בניגוד לחברות ממשלתיות אחרות, בהן מורכבת ההנהלה מנציגי משרדים שונים. מעניין לדעת כיצד עלה נסיון זה, כלומר - מה מידת השפעתה של ההנהלה יום יום ובאיזו מידה הצבור שותף להנהלת החברה.

א. בהיר: מנהל חברת החשמל בודאי מופתע מרוב הבקורת על המעשה שנעשה עם החלטת הממשלה ואחר כך הכנסת לרכוש את המניות של חברת החשמל, ועל ידי כך לקבוע את הבעלות הממשלתית על חברה זו. אני מוכרח לברך על האפשרות שנתנה לחברת החשמל להפוך לחברה לאומית בבעלות המדינה ובהנהלתה. נדמה לי שרק דרך זו תאפשר לחברת החשמל למלא אותם תפקידים שהיא עומדת בפניהם.

בדברי ההסבר מפורטים שלבי ההתפתחות של מפעל החשמל בישראל. כיום נמצאים אנו בשלב של הקמת שתי תחנות בעלות 90 אלף קו"ש ו-50 אלף קו"ש בשלב שני, וכדי לבצע משימה זו יש צורך להשקיע 60 מליון לירות. כל ברור שהסכומים הדרושים לפיתוח כוח החשמל בארץ הם הרבה יותר גדולים ומגיעים למאות מליוני לירות. ואותו חברים שדברו על אפשרות של גיוס הון למטרה זו אינני חושב שהם חשבו באמת ובתמים שאפשר היה לגייס הון זה מחוץ למטגרת הקצבות מתקציב הפיתוח של הממשלה. או יתכן שהם חשבו שהממשלה הייתה צריכה להקציב את הסכומים הדרושים ולהשאיר את הבעלות בידי בעלי המניות הקודמים. בחברה שצריך להשקיע בה בשנים הקרובות סכום שיעלה על 100-150 מליון לירות, לא הייתה דרך אחרת מאשר להעביר את הבעלות לידי הממשלה. ואני חושב שהויכוח שהיה בכנסת ישאלה זו נתן את הבסיס החוקי לרכישת המניות והעברת החברה לבעלות הממשלה.

בויכוח על התקציב בכנסת אמרתי שאותי מדאיגה הבעיה - אם קצת הפיתוח ובנין תחנות הכוח עומד בהתאמה לצרכי החשמל תוך 4-5 השנים הקרובות. אין לי אינפורמציה מספקת. לא חקרתי את העניין. על כן אני בא לשאול את מנהל חברת החשמל ושר הפיתוח: האם נעשו כל הסדורים הטכניים וההזמנות הדרושות בכדי שבשנת 1957/58 נוכל לקבל את כמות החשמל שתהיה דרושה אז. בדברי ההסבר מדובר על התחלת הקמתה של התחנה בטוכריר. האם קצב העבודה בחחנה זו מספק את אנשי חברת החשמל ומשרד הפיתוח, והאם הוזמנו...

הוזמנו המתקנים הדרושים לפיתוח העתיד לבוא? מהו התכנון והאם יש התאמה בין התכנון והצריכה עד שנת 1960; והאם הנהלת החברה יכולה להגיד, שהממשלה מעמידה לרשותה את האמצעים הדרושים לביצוע התכנון?

ובטוח דברי חרשו לי הערה אישית: בשנת 1928 הייתי בין אותם פועלים ראשונים שזכו לעלות לנהלים, בהנהלתו של מר רוטנברג, ולהתחיל בהקמת מפעל נהרים. כולנו מצטערים אער רב שמפעל זה איננו בידינו. אנו מקווים שעוד יבוא יום ושוב יניע מפעל זה את הטורבינות שלו. אבל אין ספק שמאז הקמת המפעל הזה ועד להתפתחות חברת החשמל כיום עברנו תקופה ארוכה. והייתי רוצה לברך את מנהל חברת החשמל היום אתנו, אשר ליווה את כל מפעל החשמל בארץ, בתחילה יחד עם אחיו ואחר כך בעצמו. ולבטוח חרשו לי בשמי ובשם כל חברי הועדה להביע תנחומים על האבדה הגדולה בהלקח אחיו ממנו בזמן האחרון.

היו"ר י. גורי:
הועדה כולה מצטרפת לדברי בהיר.
ועתה ברצוני לקרוא בפניכם את סיכומי ועדת הכספים בשאלת המו"מ על רכישת חברת החשמל:

"..... ביום 12.1.54 סיכמה ועדת הכספים את הדיון שנמשך במספר ישיבות כולקמן:

(א) ועדת הכספים רושמת לפנייה את החלטת הממשלה מיום 10.1.54 לפיה אושרו סופית על ידי יסודות ההסכם עם חברת החשמל.

(ב) ועדת הכספים מביעה משאלתה שיתקבלו החלטות במלוא היקפה תובא לדיון במליאת הכנסת בהקדם האפשרי.

(ג) ועדת הכספים רושמת לפנייה את הודעת שר הפיתוח שנמסרה לה ביום 12.1.54, כי הוא יציע לממלה להענות למשאלה האמורה יל הועדה.

מסקנות אלו הונחו על שולחן הכנסת, ולא באה כל דרישה לקיים עליהן ויכוח בכנסת, ההגיון מחייב לומר שהכנסת רושמת לפנייה את מסקנות הועדה הפרלמנטרית. אם מתעוררת שאלה אם ההסכם אושר סופית בכנסת או לא, זו שאלה בפני עצמה, ואינני מציע לדון בה דרך אגב. יכולה להיות אפשרות שחבר ועדה המסתייג מחוק זה יכול להסתייג בנימוק זה, שמכיוון שהכנסת לא אשרה את ההסכם - אם הוא סבור כך - הרי לפני שמביאים את חוק התקציב יש צורך להקדים דיון בכנסת על עצם ההסכם ולאשרו או לא לאשרו.

י. ספיר:
בכל זאת מתעוררת השאלה - אם אפשר להגיש הצעת חוק מבלי שיגיע לה בסיס חוקי?

היו"ר י. גורי:
אם חבר ועדה יחשוב שועדת הכספים דנה שלא כחור בהצעת חוק שהועברה אליה על ידי הכנסת, אני אפנה את השאלה לוועדת הכנסת.

י. אפרתי:
אני מקבל את העובדה שחברת החשמל היא חברה ממשלתית ואיננו מתווכחים על נושא זה. אני רוצה לשאול מה גורלם של עשרות מליוני הליירו שכלקחה החברה?

א. הרצפלד:
בענין זה של העברת חברת החשמל לבעלות הממשלה התווכחנו ימים ושבועות בוועדת הכספים של הכנסת השניה. ואני רוצה לומר לחברי הכנסת פוזאייב וספיר שהם יודעים בדיוק כמוני שלא הייתה ברירה אחרת אלא להעביר את החברה לבעלות הממשלה, כי לא נמצא הון זר והממשלה הייתה נאלצת להשקיע סכומים עצומים בחברה. ולכן אני חושב שאנו צריכים לברך על המוגמר.

ועתה ברצוני לשאול: מה אנו עושים למען הכסחת הטורבינות שיכולות לשמש מטרה נוחה לפגיעה בשעת מלחמה?

שנית, מה גורלם של פקדונות הצרכנים בחברת החשמל; מה הם זכויותיהם ובאיזו מידה ימשך נוהג זה של פקדונות גם בעתיד?

שר הפיתוח מ. בנטוב:

חחילה ברצוני להודות ליושב ראש על ברכתו האדיבה. אני חושב שלא חהיה זו הופעתי האחרונה בפני ועדת הכספים, בודאי אוכרח לבוא בפני הועדה ולהאבק לא רק על נדיבות לבה אלא גם על בקרתה המשקית, ואני מקווה שהדברים ייעשו ברוח טובה.

ועתה ברצוני לענות על מספר שאלות שהוצגו כאן מתוך 4 מגבלות טבעיות: המגבלה הראשונה - עדיין לא מלאו 3,5 חודשים להכנטי לתפקידי, ואני עוד רואה את עצמי כתלמיד בהרבה בעיות שהתחלנו לדון בהן היום. מגבלה שניה היא, שאני צריך לענות בנוכחותו של מר רוטנברג, שידוע כאדם שהשקיע הרבה והוא גם אוטוריטה גדולה בעיני החשמל, וידוע באיזו מידה שזו זה כרוך בחברת החשמל. והוא גם יותר חפשי לענות מבחינת נקודת ראות של צרכי החברה וטענות החברה לגבי המשלה.

המגבלה השלישית היא בזה, שאני מתקשה לטפק אינפורמציה מדוייקת על מאורעות שהיו זמן רב לפני שנכנסתי לתפקידי, ובפרט לחברי ועדת הכספים שאז היו במעמד שאיפשר להם לקבל אינפורמציה הרבה יותר טובה מזו שאני יכול לתת היום. אינני מתכוון לדעת, יכול להיות שאז היו להם אותן דעות שיש להם היום. ונדמה לי שהרבה חשובות על שאלות הנוגעות למו"ע החברה אפשר למצוא בפרוטוקולים של הועדה ובדברי הכנסת. ובמידה שנמצאיה חרי ועדה שבענינים מסוימיים אין להם אינפורמציה מספיקה, משרד הפיתוח יהיה מוכן לטפק את כל האינפורמציה המיוחדת שתדרש.

מגבלה הביעית היא כמובן מגבלת הזמן. אני מברך על האפשרות לדון על הבעיות לגופן בדיונים על התקציב, אבל בעיית החשמל מחייבת דיון יותר ארוך.

היו"ר י. גורי:

לידיעתך, ועדת הכספים רשמה לפני את ענין החשמל כאחד הנושאים שהיא תדון בהם בקשר לדיון בתקציב החדש, ודיון זה שאנו מקיימים היום הוא רק הקדמה לדיון הכללי.

שר הפיתוח מ. בנטוב:

אני מודה על הערה זו ואני חושב שגם אנוכי ואני מקוה גם מר רוטנברג וכל עוזרי נהיה מוכנים להעמיד עצמנו לרשות הועדה בדיון זה.

ועתה ברצוני לעבור לשאלות עד כמה שאני

יודע התכנית לפיתוח רשת החשמל ותפוקת החשמל לשלוש שנים - זאת אומרת, השנה התקציבית הנוכחית, שנת התקציב הבאה עלינו ושנת התקציב 1957/8 היא להקים אותן תחנות נוטפות של 140 אלף קו"ש ועוד 20 אלף קו"ש בתחנות קטנות. תחנות אלו נמצאות ברובן בשלב של בניה. התחנה של 40 אלף קו"ש שתוקם בירקון, ואשר צריכה להיות תחנה מוגנת תת-קרקעית עם סדוריה מיוחדים לשעת חירום, מקווים שעד הקיץ הבא בנייתה תושלם, ואז מבחינה בתחנות חלק חשוב ימצא את פתרוננו.

ביחס לשאלה הבטחונית ברצוני להעיר כי

נעשים כמה סדורים כיצד לנצל בשעת חירום כל מיני אגריגטים ומכונים וגנרטורים לתפוקת חשמל שישנם במקומות שונים בארץ, כן ניצול טרקטורים לשאיבת מים בשעת חירום. הוזמנו גנרטורים מיוחדים לשעת חירום. בכל הענינים הללו מטפלת ועדה מיוחדת לשעת חירום של המשלה, שמעמידה לצרכים אלה תקציב מיוחד שהוא חלק מתקציב הבטחון.

תכנית הפיתוח הרגילה לפיתוח החשמל בארץ

מסתמכת ב-3 שנות תקציב ב-156 מליון לירות, ומזה מהווים השלומים 60 מליון לירות והיתר צריכים לבוא מקורות שונים שהוזכרו כאן, ביניהם מלווים של המשלה מתקציב הפיתוח, אמיסיות במידה ונצליח להוציא והשקעות הון במידה ואפשר יהיה להשיגן על ידי אמיסיות או בדרך אחרת. אינני יודע אם מותר לי לומר, אבל בכל אופן אחרי הצהרים יונח על שולחן הכנסת התקציב לשנה הבאה, ומותר לי להגיד שהפעם המשלה הורידה הורדה ניכרת את תקציב הפיתוח לחברת החשמל, ולא משום שלחברת החשמל דרוש פחות כסף, אלא משום הצמצום הקטלני של התקציב הכללי לכל צרכי המדינה. וזה נעשה גם מתוך אמונה שימצאו מקורות נוספים שיאפשרו לנו לגמור את התכנית כפי שהוצגה כאן. כמובן, לוועדת הכספים תהיה אפשרות לעיין בענין זה בקשר עם הדיון התקציבי, והיא תצטרך לדון אם אותו סכום בתקציב ו אותן תקות שאנו נפרט אותן בזמן הדיון מספקות אותה ומניחות את דעתה לגבי האפשרות של הגשמת התכניות - שהן לפי דעתנו מנימליות - כדי לא לפגור אחרי צרכי המשק.

לגבי חכניות פיתוח החשמל קשה מאד לתח הערכות מדויקות, כי יש שורה של מפעלים שמייצרים כוח בעצמם בגלל רחוקם, כמו מפעלי הנגב. יכול להיות שהתמונה תשתנה ונצטרך לחברתם לרשת הארצית הכללית. כל החשובים האלה הם קשים במקצת, אבל יש הערכה של מומחי החשמל שקצב הבניה הנוכחי אם נעמוד בו ואם לא תהיינה תקלות טכניות או כספיות, הוא יכול לפי שעה לעלות בקנה אחד עם הצרכים, אם כי כמובן צריך להתחיל לחשוב באופן רציני על תכנון שלבים נוספים יותר מאוחרים של הרחבת תפוקת החשמל.

אשר לבעיית גיוס אמצעים מחו"ל, גם לפני בדיקו אפשרות כזאת וגם אנו ממשיכים לבדוק אפשרויות אלו. כרגע אפשרויות אלו אינן מעודדות. אחד האישים המוטמכים ביותר בארצות הברית שנטלו ממנו עצה בענין זה אמר: אם חברת החשמל תוכיח את הרנטביליות שלה, דיקנותה בתשלומים והגשת דו"ח בזמן, אפשר יהיה להתחיל בקטנות, באמיסיה של 5 מליון דולר, ואחרי שנה שנתיים, כאשר אמיסיה זו תצליח ויגיד האמון אפשר יהיה להרחיב פעולה זו. אי די אופטימיסט שהנחה שהחברה תגיע לידי רנטביליות מסחרית, אבל זו עדיין שאלה שיש לדון בה. ואפילו אם ניטול את כל העצות איך להגיע לרנטביליות זו, יעבור זמן מטויים. ואילו היינו רוצים להשליב את יהבנו על גיוס אמצעים מחו"ל, אני חושש שזה עד בבחינת חזון למועד, שלא יפתור את הבעיות הבלתי-אמצעיות שבפניהן אנו עומדים היום.

לא אדבר על פירוט ההתחייבויות לבעלי המניות. אני מבין שיש שני סוגי בעלי מניות. והדברים מפורטים בחוק הקטיב המונח לפניכם. אותם בעלי מניות שהסכימו להחליף את המניות באגרות חוב לתקופה יותר ארוכה התשלומים הם חצי שנתיים. אשר ליתר הסכומים שהממשלה היתה זקוקה להם בכדי לממן לעצמה את קניית המניות, הלווהם נכללים לתוך המערכת הכללית של התחייבויות הממשלה, והממשלה רואה זאת כחוב ישיר שלה ולא כחוב של חברת החשמל. אם חברי הועדה מתעניינים בפירוט חנאי הלוואות, המנהל הכללי של האוצר יוכל לתת להם פרטים אלה.

אשר לתעריפי החשמל, לפני מספר חדשים נתמנתה על ידי שר הפיתוח הקודם ועדה צבורית שהיתה צריכה לערוך בדיקה של כל מדיניות התעריפים. ועדה זו רק עכשו סיימה את עבודתה והגישה את הדו"ח. דו"ח זה עדיין לא הגיע אל שולחני. אבל אנו נצטרך לדון בכבוד ראש הדו"ח זה. עדיין אינני יוכל להגיד מה הן מסקנות הדו"ח ואם המשרד יקבל מסקנות אלו. מתוך השמועות הכרוחות בדו"ח ההפיעה ידועה בעתונות שעומדיה לעלות את התעכיפים. כל הידיעות הללו מוקדמות עדיין. בדרך כלל נהוג אצלנו לגבי הצריכה הביתית תעריף שאינו מקובל בכל העולם. בכל העולם ידוע שמשלמים מחיר גבוה ביותר בעד הקו"ש הראשון לשימוש פרטי, וכל כמה שמתמשים יותר בחשמל, כן משלמים פחות מתוך הנחה שהחברה רוצה למכור יותר חשמל. אצלנו המצב הפוך מתוך כך שעדיין איננו עומדים לפני שפע כזה בחשמל שאנו מעוניינים להגדיל את התצרוכת. להפך, אנו מעוניינים להקטין את התצרוכת שאינה פרודוקטיבית ולשמור את מכסימם החשמל לתצרוכת הפרודוקטיבית בתעשייה ובחקלאות. ולכן התעריף שלנו עד עכשו היה תעריף שקבע מחירים גבוהים לצריכה יותר גדולה של חשמל. יתכן שנצטרך לשנות פרינציפ זה. אינני יודע כיצד הוא מתבטא בדו"ח של הועדה. יש גם בעיה של הבטחת כוח זול עד כמה שאפשר לחקלאות ולתעשייה ובין מבין שיש גם תביעות להבטחת כוח זול על בסיס דיפרנציאלי, זאת אומרת, לא באופן סיטוני. כל הדברים הללו נמצאים עכשו בשלב של דיון.

השאלה כיצד קושרים את מדיניות המחירים עם מדיניות הרווחים של החברה, קשורה בכל הפרשה הזאת, כי אנו נצטרך לדון באיזו מידה חברת החשמל צריכה להיות רק חברה מסחרית המרוויחה את המכסימום האפשרי - וחברת החשמל היא חברה מונופוליסטית מבחינה זו שאין לה מתחרים והיא יכולה להעלות את המחירים כדי להרוויח יותר, - ובזה אין קושי רב, בפרט אם הממשלה תאשר זאת.

(המשך הישיבה רשמה עע)

14.2.56

ע.ע.

(המשך דברי שר הפיתוח - ס. בנסוב)

יכולים להיות חילוקי דעות בנוגע לשאלה, אם חברה זו צריכה להיות רק חברה רנסבילית, או שהיא צריכה להיות חברת שירות כדי להניע אח גלגלי הכלכלה שלנו. אם נקיים בירור מקיף יותר בשאלה זו, אני סניח שישחמנו גיונות סינטיים בשני הכיוונים. הדבר תלוי גם בחובות התשלום שאנחנו נטיל על חברת החשמל, מה היא חצטרך ומה היא לא חצטרך להכניס לקולציה של מחיר החשמל.

אם מדברים על בעיות הדלק, ידוע שיש מונופול ממשלתי של דלק ויש מחיר אחיד של דלק. עם זאת, ישנם איזה שהם סידורים לגבי חברת החשמל, שהיא מקבלת הנחה על הדלק שהיא משתמשת בו, וכל הנחה במחיר הדלק זוהי עזרה לחברת החשמל, זה מאפשר לה הורדה בהוצאות הייצור, אם האוצר מוותר לחברת החשמל על מכס מסויים או על בלו מסויים, אפשר להגיד שזוהי השתתפות האוצר.

בענין זה ישנם גם כיום חילוקי דעות בין הממשלה וחברת החשמל. חברת החשמל טוענת שהיא צריכה לקבל עוד 355.000 ל"י, והאוצר סבור שמגיע לה רק 200.000 ל"י.

ישנו גם ויכוח בענין הישוב הבלאי של ציוד החברה לצורך הישובי מס-הכנסה וחיישובים אחרים. חוק מס-הכנסה קובע אחוז מסויים של בלאי מהערך ההסטורי של הציוד. חברת החשמל טוענת ואי-אפשר להגיד שללא הצדקה - שבעולם נהוג היום לחשב את הבלאי בציוד ייצור חשמל לפי ערך התחליף הנא במקום הציוד. אינני אומר אם חברת החשמל צודקת בזה או לא, אני רק מסביר מה הם האלמנטים שבאים לקבוע את הרנסביליות או אי-הרנסביליות מבחינה מסקית גרידא של חברת החשמל. אם חברת החשמל מקבלת לגבי עצמה את הכלל שחיישובי הבלאי הם לפי ערך הציוד החדש, ישנו הבדל בסכום של 2-3 מיליון ל"י בין שתי ההערכות של הבלאי. אמנם היא מוכנה להשקיע את הבלאי במתקנים חדשים, ועי"כ לשחרר את תקציב הפיתוח מתפקיד זה, ואז היא תגמור את המאזן שלה כמעט בלי רווח, אולי בהפסד קטן. אם לחשב את הבלאי לפי הערך ההסטורי של הציוד, היא צריכה לשלם עוד 1,5 - 1 מיליון ל"י למס-הכנסה. כמובן, אז כל החישוב של הרנסביליות וכל ההשקעות שלה כבלאי יורדים באופן גדול יותר.

ז. סוזיאב: מצב זה קיים בכל מפעלי התעשייה בארץ.

שר הפיתוח ס. בנסוב: אלה הם דברים כסובכים מאוד, התלזיים במדיניות הכלכלית של הממשלה, ולא

כהנהלת חברת-החשמל בלבד.

הערות אלו מסבירות גם את אי-תשלום הדיינדנדה, אינני יכול להגיד מה היו הנימוקים שהניעו את הממשלה לא לראות אפשרות שהחברה תשלח את הדיינדנדה. גם הפעם הבעיה היא טוב, אם נרצה להקריב כמה וכמה עקרונות כלכליים כללים על מזבח הרנסביליות של החברה, ואז כמובן אפשר היה לשלם את הדיינדנדה. אולם אם בכל זאת נראה את חברת החשמל פזרוע לביצוע טדיניות כלכלית מסויימת, גם אם הדיינדנדות המובטחות ע"י הממשלה לא יבואו ישר מחברת החשמל, כמובן שהערבות של הממשלה תעמוד להן.

ע.ע.

חבר הכנסת חזני זאל טה הן נגטות
 ההתפתחות לגבי העלאה או הוזלת המחירים, וטהי המגסה ביחס להקלת
 עומס החשלוטים בעד שיפורים, התקנת קווים ועוד, כל הבעיה הזאת
 תעמוד לסקר ולדיון בקשר עם טדיניות המחירים. ישנן פה כמה וכמה
 בעיות ממשיות. דעתי היא, בכל אופן, שכוח זול הוא אמצעי חשוב מאוד
 לפיתוח כל ענפי התעשייה והחקלאות, מידה שנוכל להבטיח את הכוח הזול
 הזה, נצטרך לעשות זאת, זה תלוי בגורמים רבים, בין היתר בפיתוח מקורות
 הנפט. אם סיכויי האופטימיסטים בקשר לפיתוח הנפט יחמלאו אפילו בחלקם,
 יתכן שתחול הוזלה במחיר הדלק, וככאן גם במחיר החשמל.

חבר הכנסת אפרתי שאל על גירל ההסקעות.
 כל העניין הזה עומד עכשיו לדיון, וזה קשור בהסקעות, במיסון, בטדיניות
 המחירים ועוד.

מה בנוגע לעבודה במחתרת? א. הרצפלד:

מקיטים עתה תחנת כוח תת-קרקעית בת שר הפיתוח מ. בנטוב:
 40,000 קילואט שמקווים לגבור אותה בקייץ.

עשו סקר ותכנית לגיוס כל הגנרטורים שישוב
 בארץ, כדי להפעילם בשעת הצורך.
 הזמינו מספר גנרטורים נוספים לשעת חירום

בכל הדברים האלה כספלת ועדה טטטלתית
 לשעת חירום, שמיוצגים בה כל המשרדים הנוגעים בדבר. התקציב לכזרה זו
 הוא תקציב בטחון.

מר גולן: שאלו באיזה חנאים נתקבלו המלוות המופיעים
 במסך הנושא את השם "הסבר לחוק התקציב
 (כס' 3): מופיעים שני סוגי מלוות: 1. מלוות פנים; 2. מלוות חוץ.

מלוות הפנים הם בטכום של 6,240,000 ל"י
 המחולקים ל-3 סוגים: 1) שבי דולר, בחנאים הרגילים; 2) סטוק ישראל
 בטכום של 900,000 ל"י. אלו הן מניות של אזרחים ישראלים, שלפי ההסכם
 הם מקבלים בעד כל כניה 1,400 ל"י בכסף שלוש חנים לפי החנאים הנאים!
 5 פעמים כל חצי שנה - $\frac{1}{4}$ ל"י כל פעם. התזלום האחרון הוא בסך 150
 פרוטה. המלווה הזה נושא ריבית של 4%: 3) מלווה עממי, בחנאים הרגילים.

מלוות החוץ מחולקים אף הם ל-3 סוגים;
 1) מלוות מיוחדים מפרטים בטכום של 7,5 מיליון ל"י. המלוות האלה נתקבלו
 מיהודים אנגליים, בעיקר כמספחת וולפסון, פירכה ידועה מאנגליה. המלוות
 הוא באופן יחסי לזכך קצר - $2\frac{1}{2}$ שנים בריבית של 5,5% הכחולקת לשני
 תשלומים: למלווים עצמם - $3\frac{1}{4}$; לבנק הלאומי בלונדון, שדרכו הוצעה
 ההלוואה - $2\frac{1}{4}$. סכומים אלה ישולמו מהתקציב מסעיף תשלום חובות.
 2) מלוות טבנקים: בנק ברקליס בלונדון - 4,700,000 ל"י, שיחלמו
 במשך 8 שנים בחשלוטים חצי שנתיים שווים בריבית של 4%. גם הסכומים
 האלה מופיעים בתקציב תחת המעיף תשלום חובות.

3) הסטוק בטטרלינג, בטכום של 5 מיליון לירות סטרלינג, שיוחזרו ב-5
 תשלומים חצי שנתיים, כל חצי שנה החלק ה-15 מההלוואה, בתוספת ריבית
 של 4%. המניות נרכשו ב- $29\frac{1}{2}$ מילינג כל אחת. את החוב מחזירים לבעלי

14.2.56

המניות בכל חצי שנה יוני יזילינג על הקרן בלבד, פרט לתשלום האחרון שהוא בן יזילינג וחצי. גם סכום זה מופיע בחקציב בסעיף חשלום חובות.

טר רוטנברג: קודם כל, תרשו לי להודות לכם על דברי ההערכה לאחי המנוח ולי וגם על ברכוח התנחולים שחברי הכנסת שלחו לי. אני מעריך זאת מאוד וכרגיש שיש בזה גם אטון אישי.

טר הפיתוח ענה כטעם על כל הטאלות שנשאלו כאן. אני רוצה רק להעיר על כמה נקודות יסוד, כדי שהתשובה תהיה ברורה יותר. אובר גם על העבר וגם על העתיד.

אי-אפשר לטעון שחברת החשמל, כפי שהיתה, לא היתה חברה חלוצית. היא עשתה הכל לפיתוח הארץ, ולא לטען רווחים גדולים למשקיעים. נכון שצריכים להיות רווחים מסויימים למשקיעים, כדי שאפשר יהיה לפתח את המפעל, אבל הם היו בגבולות מתקבלים על הדעת.

מצד שני, המפעל הוקם באופן יסודי,

והיה אליו יחס רציני בעולם.

הבעיה היסודית היא שחברת החשמל איננה פועלת בחלל ריק, היא פועלת בחנאי הארץ הזאת, והארץ עברה אינפלציה קשה מאוד שהספיעה ועדיין ממשיכה להשפיע על התפתחות החברה. תנאי הפעולה של החברה היו טובים ברווחים. משק הארץ לא יכול היה להרשות קפיצות במחירי החשמל, כפי שהאינפלציה דרשה, ואחן לכם כמה מספרים להבהרת הבעיה: בייצור החשמל יש יחסי הוצאות יסוד: דלק ושכר עבודה. הדלק עולה כיום פי 20 כמה שעלה לפני כלחמת העולם, ושכר העבודה עלה מאז לפחות פי 20. אשר להכנסות החברה, הן עלו רק פי 4 מהכנסותיה לפני כלחמת העולם, ופה עיקר הבעיה שאי-אפשר להתעלם ממנו. אכנס חל גידול בחצרוכת, דבר שיש לו השפעה על הוצאות הייצור; הכנסנו לפעולה יחידות גדולות, וכלבד זאת כל ה-overheads מתחלקים לתפוקה גדולה יותר, ואף-על-פי-כן המצב קשה מאוד. החברה איננה יכולה לפעול ברנטביליות מתקבלת על הדעת, ובזה הקושי, כי החברה צריכה לקבל הון מבחוץ, ועליה להצדיק את ההון הזה. היא איננה יכולה להמשיך בצורה כזאת.

אשר לשאלה מהו ערך הנכסים שהממשלה קנתה, לפי הערכה אמריקאית שנעשתה ב-31.12.53, ערך המפעל היה 167 מיליון ל"י, נוסף לכך סכום של 23 מיליון ל"י השתתפות הצרכנים ברשתות, ביחד: 190 מיליון ל"י. צריך להוריד מזה פחת של $47\frac{1}{2}$ מיליון ל"י, כלומר שווי המפעל בסוף 1953 היה $142\frac{1}{2}$ מיליון ל"י. אם להוריד גם את החובות שהיו - הרי שה ששילמו בשביל המפעל הוא חלק קטן מסווייו.

בנוגע לבעלות המדינה, כאשר את פנחס רוטנברג, יסד את המפעל בשנת 1920, סגמתו היסודית היתה טגסה ממלכתית, הוא חשב שזה צריך להיות מפעל ממלכתי. זה ההבטא בתכנון הכללי, שהיה בו חזון לעמיד, תכנון שיכול היה לשכנע גם אדם כמו צ'רצ'יל לחת זכיון ממלכתי גם על עבר הירדן. הגישה היחה הבעלות צריכה להיות ממלכתית, אולם ההסתדרות הציונית לא קיבלה זאת על עצמה. כאשר קמה מדינת-ישראל, היה זה מובן וטבעי שעל החברה לעבור לבעלות המדינה, ואני רואה זאת כזכותי האישית שזכיתי לראות בהעברת המפעל לבעלות מדינת-ישראל.

י. ספיר:

איזה דיוידנדה קיבלו בעלי המניות במסך כל הזמן מכספם היה מוסקע בחברת החשמל?

מר רוטנברג:

במסך כמה שנים מיסוד המפעל לא קיבלו בעלי המניות כל דיוידנדה. החחילו לשלם דיוידנדה בשנים 1933/4 וזילכו אותה עד התחלת מלחמת העולם. היו שני סוגי מניות: מניות בכורה וכניות רגילות. במסך רוב הזמן זילכו לבעלי המניות הרגילות דיוידנדה של 5%, שנה אחת זילכו 7%. בשנות המלחמה לא זילכו דיוידנדה, רק בסוף המלחמה החחילו לשלם, בחחילה 4%, אח"כ 5%, פעם זילכו 6% ופעם 7%, וזה הביא לכך שהמניות, אשר בזמן המלחמה ירד ערכן - כחוצאה מהסכנה שיתה צפויה לאיזור הזה - כ-57 זילינג ל-12 1/2 זילינג, עלה ערכן ל-38 זילינג.

י. ספיר:

האם לא אטעה אם אימר שבעלי המניות קיבלו בכספוע דיוידנדה של 2%?

מר רוטנברג:

אולי 2 1/2%.

שאלת התעריפים היא שאלה רצינית מאוד, ישנו הבדל גדול בין עליית תעריפי החשמל לבין עליית הסחירים הכללית. גם באנגליה היה מצב כזה, ובימים אלה התפרסם שם דו"ח של ועדה שמסלמת פיוחדת לענין זה, ועומדים שם בפני התאמת הדו"ח ללייב הסציאורה.

איתו דבר ביחס לבעיית הפחת.

עוד כמה טלים בקשר לדלק. חברת החשמל מקבלת את הדלק במחיר פיוחד שנקבע בשבילה ע"י הממשלה. כאשר הופיעה לפני כמה שנים האפשרות לקבל דלק זול יותר מברית-המיועצות ממורת חליפין, אפשר היה להתחיל בקצב צנוע מאוד, הצעתי אז שנעשה את העיסוק על שם חברת החשמל, ועשינו זאת על שם חברה בת של חברת החשמל, לאפשרו של דבר אפשר לקרוא לזה סובסידיה מצד הממשלה. למעשה, חברת החשמל אימצה את הטרנסאקציה בקנה מידה כזה.

ז. סונזיאב:

איזה חלק צורכת חברת החשמל מכמות הדלק שהיא קונה?

מר רוטנברג:

היא קונה רק בשבילה, הדלק לא עובר דרך נכל חיפה, כי אם עובר ישך לרנדנינג, ששם

יש לנו צינור שאיבה חת-ימי.

אם היו לנו קשיים בשנים 1951/2, אין ליטוח שהסיבה העיקרית היתה יציאת תחנת נהריים כשימוש - חסרו 16.000 הקילווט, אי-אפשר היה להדביק כיד את הכחסור, אולם עשינו הכל כדי שמשק הצרף לא יסבול סכך באופן פיוחד.

אשר לכניות לעחיד, נמצאות עתה בכניה

שתי חחנות, האחת מוגנת בת 40.000 קילווט, בת שתי יחידות, כל אחת בת 20.000 קילווט, חחנה זו נמצאת ליד חל-אביב, אני מקווה שיחידה אחת תהיה במעולה כבר בחודש מאי והיחידה השניה - חדשיים אחרי-כן.

ע.ע.

באותו זמן עוסקים בהרכבת המכ"ב
ובחוף אשדוד בונים חנה בת 100.000 קילווט.

אנו עוסקים עכשיו בתכנון שתי תחנות
גדולות נוטפות, כל אחת בת 150.000 קילווט, פעולה שמיטתן 4-5 שנים.

ישנם שני גורמים המזרזים את הבנייה:

קודם כל, אנו רוצים לנצל, עד כמה שאפשר יותר מהר, את ההזכנות מהשילוחים
שנית, ישנה תכנית לגיוס כספים מהבנק העולמי. מיטתן שתי התחנות הנ"ל
לוחנת אפשרות ללכת בשני הכיוונים של המיטתן מבחוץ.

חוץ מזה, הוזכרו שתי טורבינות גז

בשביל תחנות חת-קרקעיות. המכונות תהיינה מוכנות רק ב-1957. אם תהיינה
בטווח גדולות של גז שאי-אפשר יהיה לנצל לדברים אחרים, תהיינה טורבינות
הגז דבר סתאים לניצול הגז, דבר שיאפשר הורדת הוצאות הייצור. יכול
תמיד להיות שחיינה ככה חקופות קשות באספקת החשמל, יכולה גם לקרות
תקלה בטכונה זו או אחרת, אולם חכמיותינו טוחאמות לצריכה.

בקשר להכנות לשעת חירום, חוץ מהפעולות

שטר הפיתוח דיבר עליהן, ישנן לחברת החשמל עוד הוצאות גדולות, אנו
עושים הכל כדי להגן על הציוד ולפזרו, כדי שבקרה של הפצצה לא ייפגע
כל הציוד. חוץ מזה, נעשות פעולות כדי להגן על הפרטונל שיוכל לעשות
את כל הפעולות הדרושות גם בשעת הפצצה. בקשר לכך, אנו נטצאים בנגע
הדוק עם הצבא.

עכשיו עוז שאלה כאובה - השתתפות

הצרכנים. שיטה זו של השתתפות הצרכנים הונהגה מתקופת האינפלציה.
לפני כן החישוב היה כזה: אם ההכנסה מצרכן ידוע היתה שווה במשך
שלוש שנים להוצאה - הוא לא השתתף בדבר. רק במקומות מסוייכים שהיו
צריכים למתוח שם קווים במיוחד - השתתפו הצרכנים בסכום מסוייכים
כהלוואה שהוחזרה מההכנסה במשך מספר שנים. אחרי כן, בזמן הטלחה,
כאשר מחירי המוצרים עלו במידה כזאת שהחברה לא יכלה לשאת בעול זה,
כאשר לא היה באפשרותה לכסות מהכנסותיה אפילו את ההוצאות לאספקת
החשמל בלבד - הוכנס העיקרון של השתתפות הצרכנים. דבר זה הונהג
לא רק אצלנו, אלא בכל העולם. אספקת החשמל לכפר מפותחת אצלנו הרבה
יותר מאשר באנגליה, או בארצות אחרות. באנגליה, למשל, השתתפות
הצרכן אינה פחותה בהרבה מאשר אצלנו ובצרפת היא גדולה יותר, ובשתי
ארצות אלו מולאם החשמל כבר מזמן.

לפני 5-6 שנים היתה בכנסת ועדה

כיוודת לענין חברת החשמל, ואז באה ההצעה לעשות קרן הטוואה בין
העיר לבין הכפר, כדי שפיתוח קווי החשמל לא ירבוץ בעול כבד כדי
על הכפר. אמנם החשמל הוא שירות כמו מים ותחבורה, והצרכן הנהנה
ממנו צריך להשתתף בהוצאותיו, אולם השתדלנו לעשות את המכסימום
כדי שלא יהיו עול כבד כדי על המקומות המרוחקים.

ע.ע.

ועדת הכספים

14.2.56

בקשר לתקציב - זה ענינו שר הפיתוח לעמוד על צרכי חברת החשכל. עלינו רק לדאוג לתכניות הפיתוח, אשר בודאי תובאנה בפניכם.
אם נחוצה עוד איזו אינפורמציה - אנחנו מוכנים תמיד לספק.

היו"ר י. גורי:
תשובה לי לסיים במלים אחדות את הדיון בשלב זה, ואני מקווה כי מה שאומר, אושר על דעת כל הועדה, על-כל-פנים, על דעת חלק גדול מחברי הועדה.

שמחתי מאוד לשמוע את דברי כר רוסלברג, שהעלה בפנינו את מחשבותיו של הוגה הרעיון ומניח יסודותיה של חברת החשכל - פנחס רוסלברג, שראה את אספקת החשכל לארץ באספקט טכני. עם קום המדינה לבש הרעיון שלו עור וגידים.

כר אברהם רוסלברג, שעמד במרכז המוסד על השינויים בסכנה החברה, מציין עתה מספנה זה היה טבעי, והוא מציין גם בסיפוק שזכה להמשיך בפעל חייו של אחיו המנוח, והוא גם נטל חלק הגון בחברה, הנבוססת על יסודות חרטים.

ואם בשעת ריחחה הגיעו שמועות זכאילו כר אברהם רוסלברג עוכד לעזוב את החברה, אני צריך לציין שזה עורר צער כללי בלב כל אלה ששמעו זאת, ועכשיו, אם הוא מציין בסיפוק שזכה לעבוד בחברה המחודשת, אנחנו בודאי שמחים לשמוע זאת וכאחלים לו להמשיך שנים רבות בפעל חייו של אחיו המנוח וגם שלו עצמו.

ז. סוזיאב:
לקראת הדיון על התקציב, ברצוני לבקש:
1. חומר בקשר למו"ס שניהל בזמנו השר רב יוסף.

2. הפרוטוקול של ועדת הכספים בקשר לדיון על נושא זה, שהחנהל בזמנו.

אעשה כל מה שאפשר לעשות בענין זה. היו"ר י. גורי:

פקודת מס-הכנסה, 1947
צו בדבר הגדלת המשלום הרבע שנתי ומשתלם ביום 10.3.56.

היו"ר י. גורי:

אחמול קראחי ביני הועדה את הפתק שנשלח אלי ע"י היועץ המשפטי לממשלה, טר חיים כהן, בו הוא חומך מבחינה משפטית בנוסח הצו הנוצע.

י. ספיר:

לא סמעה ליהיועץ המשפט שולל את האפשרות של חלוקת מועדי התשלום.

כר ברוט:

התשלום אינו שנתי, החוק אומר שכל רבע שנה יש לשלם 25% מהסכומה הקובעת. שר-האוצר רשאי להגדיל את שיעור התשלום, אולם אין לו כל סמכות להקטינו.

היו"ר י. גורי:

שר האוצר הציע צו, הועדה יכולה לאשרו, או לא לאשרו, אולם אין היא יכולה ליטול יוזמה ולהציע צו אחר. היא יכולה רק להביע שאלה בפני שר-האוצר שהוא יקל בענין זה ולא יחמיר.

י. בדר:

הועדה יכולה להסכים להעלאת שיעור התשלום באופן חלקי, כלומר שהעלאה תהיה בשיעור קטן יותר, ככובן שהסכום אינו יכול להיות פחות מ-25%.

כר ברוט:

הבקשה לאישור הצו ע"י הועדה באה בכדי להקל, ולא להחמיר. לפי החוק, רשאי שר-האוצר להגדיל את שיעור הספרעה, ולשם כך אין כל צורך באישור ועדת הכספים. הוא זקוק לאישור הועדה רק אם ברצונו להגדיל בין סוגי נשומים. בדצמבר קבע שר-האוצר את הספרעה בשיעור של 37 1/2% לכל הנשומים, ואז הוא לא היה זקוק לאישור הועדה. הפעם ברצונו להקל על 90% של מסלמי הכנסה.

ההצעה היא שהחברות תשלמנה 37 1/2% כמו בדצמבר; העצמאיים שהשנה הקובעת שלהם היא ההכנסה של 1953 ולאחריה ישלמו 25%, ורק אלה שהשנה הקובעת שלהם כבוטסת על ההכנסה של שנת 1952 ישלמו 37 1/2%, כלומר, ההקלה שאנו נותנים איננה ניתנת לכולם, ולכן אנו זקוקים לאישור הועדה.

י. פורדר:

האם מאזן מאוחר של חברה יכול לשמש הוכחה להכנסות?

כר ברוט:

לא בכל המקרים. זה תלוי בחברה. לצערנו, המציאות שלנו היא כזאת שלא ברוב המקרים מאזן החתום ע"י רואה חשבון פומני הוא נכון.

י. ספיר:

הסעיף הראשון של הצו הוא כיוותר, ולכן אני מציע לסתקו. הוא קובע שהתשלום הרבע שנתי האחרון יהיה בשיעור של 25%, והרי זאת קובע החוק.

אשר לסעיף השני, לגבי נשומים שנת הסומה שלהם כבוטסת על ההכנסה של 1954/5 - אני מציע לחלק את התשלום לפעמיים: 12 1/2% ב-10 במרץ ו-12 1/2% ב-10 לאוגוסט.

ע.ע.

אני מציע בשני המקרים במקום 37 1/2% - 26%.

י. בדר:

י. פורדר: אני חושב שצודק להגדיל את תשלום החברות על חיבון הפרטים, אבל אני רוצה להבטיח שבאזון מאוחר של חברה יטמט בסיס להוכחת הכנסותיה, שפקיד השומה לא יוכל בכל מקרה לדרוש תשלום בשיעור של 37 1/2%, ככלי להתחשב בהכנסות.

ה צ ב ע ו ת

הצעת חבר-הכנסת ספיר - - לא נתקבלה
הצעת חבר-הכנסת בדר - - לא נתקבלה

אושר הצו בדבר הגדלת התשלום הרבע שנתי
הכשתלם ביום 10.3.56.

הצעת חוק מבקר ומדינה (תיקון), תשמ"ז-1956

היו"ר י. גורי: בעקבות הדיון שקיימנו ביום א' ביחס לדו"ח מבקר המדינה, סוכם שהיועץ המשפטי ביא שלוש נוסחאות לתיקון חוק מבקר המדינה.

י. ספיר: למה מכיוון סעיף 2 של הנוסחה הראשונה, למיכומיה והצעותיה של הועדה על הדו"ח בכלל, או על הקטעים שמבקר המדינה הוציא ממנו?

היו"ר י. גורי: ועדת הכספים דנה גם על החלקים שמבקר המדינה החליט להוציא מן הדו"ח, אך אינה כניחה את מסקנותיה על שולחן הכנסת, אלא גונזת איתם בפרוטוקולים של הועדה.
לגבי נערכת הבטחון, רחאית הועדה להיטבע מהגשתם של חלקים מסויימים מסיכומיה והצעותיה.

הנוסח של הצעת תיקון החוק ממניח את מבקר המדינה עצמו להחליט מה להניח על שולחן הכנסת ומה לא להניח. אם כן, צריך לפטור את ועדת הכספים מכל דיון נוסף בעניין זה, כי מה נמסרה סמכות בלעדית למבקר המדינה. הנוסח כפי שהוא מעורר בי ספק אם הוא בא במקום סעיף 11(ה) של חוק מבקר המדינה.

אני מצטער ועלי לדחות את הטען הדיון לפחר, ואני מבקש את עליחת המבקר.

(הישיבה נועלה בשעה 13.00)